

Številka: U0611-11/2023/67

Datum: oktober 2024

Poročilo Medresorske delovne skupine za preprečevanje goljufivih in zavajajočih praks v Republiki Sloveniji na področju agroživilske verige za leto 2023

Pristojni organ	Član delovne skupine	Podpis
Uprava Republike Slovenije za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin	Branko Podpečan	
Finančna uprava Republike Slovenije	Marko Dolenc	
Inšpektorat Republike Slovenije za kmetijstvo, gozdarstvo, lovstvo in ribištvo	Primož Marolt	
Zdravstveni inšpektorat Republike Slovenije	Andreja Mojškrc	
Tržni inšpektorat Republike Slovenije	Tina Miklavčič	

VSEBINA

1. Uvod	4
2. Povzetek	4
3. Ustanovitev Medresorske delovne skupine za preprečevanje goljufivih in zavajajočih praks v Republiki Sloveniji na področju agroživilske verige	5
4. Strategija dela 2023	6
5. Področja dela	7
6. Realizacija nalog	8
6.1. Seje Medresorske delovne skupine za preprečevanje goljufivih in zavajajočih praks v Republiki Sloveniji na področju agroživilske verige	8
6.2. Sum na nedovoljeno trgovino z divjačinskim mesom	8
6.3. Goljufije pri prodaji sadja in zelenjave na stojnicah	10
6.4. Goljufije na področju prometa z vinom	14
6.5. Nelegalna trgovina s pasjimi mladiči	15
6.6. Goljufije na področju prehranskih dopolnil	16
6.7. Goljufije na področju trgovine s fitofarmaceutskimi sredstvi:	16
6.8. Goljufije pri mednarodni trgovini z lesom:	17
7. Predlogi za spremembe zakonodaje:	17
7.1. Goljufije pri prodaji sadja in zelenjave na stojnicah	17
7.2. Nacionalna skupina za preprečevanje goljufivih in zavajajočih praks	18
8. Izobraževanje:	19

1. Uvod

Goljufive in zavajajoče prakse v agroživilski verigi podjetja v Evropski uniji (v nadaljnjem besedilu: EU) vsako leto stanejo več milijard evrov. Učinek takih praks presega gospodarske izgube, ki nastanejo zaradi njih, saj lahko ogrozijo tudi kakovost in varnost hrane ter tako tudi javno zdravje.

Negativne izkušnje potrošnikov lahko omajajo zaupanje potrošnikov v primarne pridelovalce hrane, podjetja za predelavo, trgovska podjetja in tudi v sistem uradnega nadzora.

Za državo to pomeni gospodarski primanjkljaj, med drugim zaradi manjših prihodkov od davkov in trgovine. Zato so potrebni učinkoviti mehanizmi za zaznavanje goljufivih in zavajajočih praks ter sprejetje ustreznih izvršilnih ukrepov. Pristojni organi in inšpektorji se morajo zavedati tveganj za pojav goljufij. Usposobljeni morajo biti razlikovati med namernimi kršitvami predpisov s področja agroživilske verige zaradi goljufivih ali zavajajočih praks in drugimi neskladnostmi. Odkrivanje goljufivih in zavajajočih praks mora biti zato vključeno v nadzor na podlagi ocene tveganja.

V EU je bil priznan pomen boja proti goljufivim in zavajajočim praksam v agroživilski verigi. Leta 2017 je bila tako sprejeta zakonodaja o rednem nadzoru na podlagi tveganja z ustrežno pogostostjo, usmerjenem v odkrivanje morebitnih namernih kršitev pravil o agroživilski verigi zaradi goljufivih ali zavajajočih praks, kar določa drugi odstavek 9. člena Uredbe (EU) 2017/625 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 15. marca 2017 o izvajanju uradnega nadzora in drugih uradnih dejavnosti, da se zagotovi uporaba zakonodaje o živilih in krmih, pravil o zdravju in dobrobiti živali ter zdravju rastlin in fitofarmaceutskih sredstvih, ter o spremembi uredb (ES) št. 999/2001, (ES) št. 396/2005, (ES) št. 1069/2009, (ES) št. 1107/2009, (EU) št. 1151/2012, (EU) št. 652/2014, (EU) 2016/429 in (EU) 2016/2031 Evropskega parlamenta in Sveta, uredb Sveta (ES) št. 1/2005 in (ES) št. 1099/2009 ter direktiv Sveta 98/58/ES, 1999/74/ES, 2007/43/ES, 2008/119/ES in 2008/120/ES ter razveljavitvi uredb (ES) št. 854/2004 in (ES) št. 882/2004 Evropskega parlamenta in Sveta, direktiv Sveta 89/608/EGS, 89/662/EGS, 90/425/EGS, 91/496/EGS, 96/23/ES, 96/93/ES in 97/78/ES ter sklepa Sveta 92/438/EGS (Uredba o uradnem nadzoru) (Uradni list Evropske unije L 95/1 z dne 07.04.2017) (v nadaljnjem besedilu: Uredba 2017/625/EU).

V postopku načrtovanja dela morajo pristojni organi ugotoviti morebitne pomanjkljivosti in ranljivosti sistemov nadzora in načrtovati nadzor v skladu z ustrežno oceno tveganja, da se učinkovito doseže cilj iz člena 9(2) Uredbe 2017/625/EU.

2. Povzetek

Medresorska delovna skupina za preprečevanje goljufivih in zavajajočih praks v Republiki Sloveniji na področju agroživilske verige (v nadaljnjem besedilu: Delovna skupina) je bila ustanovljena s Sklepom Vlade o ustanovitvi Medresorske delovne skupine za preprečevanje goljufivih in zavajajočih praks v Republiki Sloveniji na področju agroživilske verige št. 02401-39/2022/4 z dne 22. 12. 2022. Glavne naloge Delovne skupine so vzpostavitev učinkovitega sistema za boj proti goljufivim in zavajajočim praksam ter tesnejše medresorsko sodelovanje med pristojnimi organi na področju hrane, učinkovito

povezovanje z organi pregona, policijo in tožilstvom v Sloveniji ter tudi povezovanje z institucijami na mednarodni ravni, kot so Evropski urad za boj proti goljufijam (OLAF), Europol, Empakt, Eurojust.

Delovna skupina je pripravila strategijo dela, s katero so bili določeni cilji in metode za izvajanje člena 9(2) Uredbe 2017/625/EU v okviru boja proti goljufivim in zavajajočim praksam v agroživilski verigi. Strategija nadzora v letu 2023 opisuje prednostne naloge in ukrepe za preprečevanje, odkrivanje in pregon storilcev kaznivih dejanj.

V letu 2023 se je Delovna skupina sestala na štirih sejah. Na sejah so sodelovali predstavniki Tržnega inšpektorata Republike Slovenije (TIRS), Finančnega urada Republike Slovenije (FURS), Zdravstvenega inšpektorata Republike Slovenije (ZIRS), Inšpektorata Republike Slovenije za kmetijstvo, gozdarstvo, lovstvo in ribištvo (IRSKGRL) in Uprave za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin (UVHVVR) kot člani delovne skupine.

Sej Delovne skupine so se na povabilo udeležili tudi predstavniki Ministrstva za gospodarstvo, turizem in šport (MGTŠ), Inšpektorata Mestne občine Ljubljana, Inšpektorata RS za infrastrukturo ter Varuh odnosov v verigi preskrbe s hrano.

Delovna skupina je na sejah obravnavala sume goljufije na več področjih, in sicer: sum na nedovoljeno trgovino z divjačinskim mesom, goljufije na področju prometa z vinom, goljufije pri prodaji sadja in zelenjave na stojnicah, goljufije na področju prehranskih dopolnil, nelegalno trgovino s pasjimi mladiči in goljufije pri mednarodni trgovini z lesom.

Podanih je bilo več predlogov za spremembe zakonodaje na področju boja proti goljufijam pri prodaji sadja in zelenjave na stojnicah.

Zaradi bolj učinkovitega prepoznavanja in obravnavanja goljufivih praks v zvezi s hrano je UVHVVR v okviru priprave novega Zakona o hrani predlagala ustanovitev nacionalne skupine za preprečevanje goljufivih in zavajajočih praks, podobno kot je sistem boja proti goljufivim praksam urejen v nekaterih drugih državah (Danska, Nizozemska, Škotska). . .

3. Ustanovitev Medresorske delovne skupine za preprečevanje goljufivih in zavajajočih praks v Republiki Sloveniji na področju agroživilske verige

Prost pretok varne in zdrave hrane je bistven vidik notranjega trga EU in znatno prispeva k zdravju in dobremu počutju državljanov ter njihovim socialnim in gospodarskim interesom. V EU je vzpostavljena učinkovita pravna podlaga, ki zagotavlja varnost, kakovost in avtentičnost hrane, kar pa je močno odvisno od učinkovitega izvrševanja predpisanih norm. Za zagotavljanje skladnosti in varnosti živil so primarno odgovorni izvajalci dejavnosti, naloga inšpekcijskih služb pa je preverjanje izpolnjevanja zahtev zakonodaje.

Kompleksna narava globalizirane agroživilske dobavne verige in ekonomska motivacija za zagotavljanje cenejših živil povečujeta možnost goljufij. Ob soočenju s tem pojavom je nadzorni organ otežen

nadzor, podjetja izgubljajo denar, potrošniki pa izgubljajo zaupanje v varnost in kakovost hrane. To lahko privede do paradoksa: "Hrana v EU je varnejša kot kdaj koli prej, vendar je zaupanje potrošnikov nizko". Vse bolj postaja jasno, da so goljufive prakse obsežen družbeni pojav, ki je pogosto povezan z drugimi oblikami kaznivih dejanj, kot so kršitve pravic delavcev, davčne goljufije, okolijski kriminal, trgovina z mamili in pranje denarja. Lahko so tudi posledica delovanja organiziranega kriminala ali pa vzrok za njegov nastanek.

Povečanje mednarodne trgovine in vedno bolj zapleteni tokovi blaga omogočajo "goljufije s hrano", ker je na tem področju mogoče doseči visoke dobičke, tveganja za posledice odkritih kaznivih dejanj in prekrškov pa so majhna.

Evropska komisija se je na pojave goljufij na področju hrane odzvala tako, da je organizirala posebno delovno skupino, kjer se predstavniki držav članic dogovarjajo o možnih ukrepih. Vse države članice imajo enotno stališče, da je treba več pozornosti nameniti usposabljanju pristojnih inšpektorjev, krepitvi povezanosti in izboljšavi koordinacije različnih pristojnih inšpekcijskih organov. Poleg ukrepov, sprejetih na ravni EU, tudi vsaka država članica ukrepa na nacionalni ravni in ob tem upošteva specifično situacijo svoje države. Na podlagi navedenih razlogov je bila za bolj učinkovit boj proti goljufivim praksam predlagana ustanovitev Medresorske delovne skupine za preprečevanje goljufivih in zavajajočih praks v Republiki Sloveniji na področju agroživilske verige.

V letu 2023 je Delovna skupina izvajala naslednje naloge:

- I. Pripravila je strategijo za preprečevanje in odkrivanje goljufivih praks.
- II. Sestajala se je na sejah in na operativnih delovnih sestankih v zvezi s posameznimi nalogami.
- III. K delu delovne skupine so bili povabljeni predstavniki pristojnih organov in organizacij ter posamezniki v zvezi s posameznimi nalogami. Med prednostne naloge so bila uvrščena vsa nastajajoča tveganja, ki so bila zaznana z opravljeno analizo in prejetimi informacijami.
- IV. V letu 2023 so se izvajali ukrepi, začrtani v strategiji nadzora.

Na podlagi analize dela je pripravljeno letno poročilo o izvedenih aktivnostih v preteklem letu.

4. Strategija dela 2023

Namen strategije je bil določiti cilje in metode za izvajanje člena 9(2) Uredbe 2017/625/EU v okviru boja proti goljufivim in zavajajočim praksam v agroživilski verigi. Strategija nadzora 2023 opisuje prednostne naloge in ukrepe za preprečevanje, odkrivanje in pregon storilcev kaznivih dejanj.

Po definiciji goljufivih praks, kot sta jo opredelila Spink in Moyer (2011),¹ gre za veliko število dejavnikov in dejanj, ki skupaj privedejo do goljufive prakse v agroživilski verigi, zaradi česar je odkrivanje, preprečevanje in oviranje goljufivih praks kompleksno in zahtevno. Zato je nujno sodelovanje vseh organov in institucij, ki lahko prispevajo k omejevanju tovrstnih kaznivih dejanj.

Cilji pri pripravi strategije nadzora so bili z interdisciplinarnim pristopom obvladati grožnjo nelegalnih dejanj v zvezi z dejavnostmi v agroživilski verigi ter določiti pristop in metode ukrepanja.

Vsi pristojni organi na področju agroživilske verige in ostali državni organi pregona naj bi izvajali aktivnosti za odkrivanje nepravilnosti in vodenje postopkov proti tistim, ki izvajajo goljufive prakse v zvezi s hrano.

Strategija temelji na interdisciplinarnem pristopu več pristojnih organov na področju hrane v Republiki Sloveniji in predvideva sodelovanje deležnikov v agroživilski verigi, njihovih interesnih združenj, znanstvenih ustanov in organov pregona policije in tožilstva.

V strateškem načrtu je delovna skupina sledila naslednjim ciljem:

- ozaveščanje (javnost, industrija), sodelovanje z industrijo z namenom izmenjave informacij o novih tveganjih goljufij in spodbujanje industrije k vzpostavitvi ukrepov za preprečevanje goljufij;
- zagotoviti, da imajo vsi pristojni organi vzpostavljene ureditve, ki obravnavajo odkrivanje tovrstnih dejanj;
- izboljšati sodelovanje in izmenjavo informacij med pristojnimi organi in drugimi organi kazenskega pregona in tožilstvom;
- opraviti analizo, kako so določbe člena 139(2) prenesene v nacionalno zakonodajo;
- izboljšanje zbiranja in izmenjave informacij ter ocenjevanje teh informacij za boljše razumevanje mehanizmov nezakonitih dejavnosti v agroživilski verigi;
- zagotoviti, da vsi organi učinkovito izvajajo Zakon o zaščiti prijaviteljev (Uradni list RS, št. 16/23), s katerim je v pravni red Republike Slovenije prenešena Direktiva (EU) 2019/1937 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. oktobra 2019 o zaščiti oseb, ki prijavijo kršitve prava Unije (UL L št. 305 z dne 26. 11. 2019, str. 17).

5. Področja dela

Prednostne naloge v strategiji boja proti goljufivim in zavajajočim praksam v agroživilski verigi so biledoločene z uporabo podatkov, pridobljenih na podlagi izvedenih postopkov v preteklih letih, zbranih podatkov in informacij iz različnih virov, vključno z industrijo, trgovino in njihovimi interesnimi združenji. Ocenjena so bila tveganja za potrošnike in industrijo. Predpostavka,, da se zelo verjetno na teh

¹ Spink, J. and Moyer, D.C. (2011), Defining the Public Health Threat of Food Fraud. Journal of Food Science, 76: R157-R163. <https://doi.org/10.1111/j.1750-3841.2011.02417.x> vpogled z dne 10. 04. 2024

področjih dogajajo goljufive prakse, temelji na trenutni oceni zbranih podatkov, vendar še vedno obstajajo vrzeli pri razumevanju obsega teh nelegalnih dejavnosti.

Vsi pridobljeni podatki in informacije o tveganjih, povezanih z goljufivimi praksami, so bili deležni enake stopnje pozornosti in nadzora, izpostavljena pa so bila posebno ranljiva živila: med, oljčno olje, sadje in zelenjava, prehranska dopolnila, fitofarmacevtska sredstva, promet z lesom, rdeče meso.

Delovna skupina je na sejah obravnavala sum goljufije na več področjih, in sicer: sum na nedovoljeno trgovino z divjačinskim mesom, goljufije na področju prometa z vinom, goljufije pri prodaji sadja in zelenjave na stojnicah, goljufije na področju prehranskih dopolnil, nelegalno trgovino s pasjimi mladiči in goljufije pri mednarodni trgovini z lesom.

6. Realizacija nalog

6.1. Seje Medresorske delovne skupine za preprečevanje goljufivih in zavajajočih praks v Republiki Sloveniji na področju agroživilske verige

V letu 2023 se je Delovna skupina sestala na štirih sejah. Pri delu so sodelovali predstavniki TIRS, FURS, ZIRS, IRSKGLR in UVHVVR kot člani delovne skupine.

Sej Delovne skupine so se na povabilo udeležili tudi predstavniki Ministrstva za gospodarstvo, turizem in šport (MGTS), Inšpektorata Mestne občine Ljubljana, Inšpektorata RS za infrastrukturo (IRSI) ter Varuh odnosov v verigi preskrbe s hrano.

6.2. Sum na nedovoljeno trgovino z divjačinskim mesom

Na seji inšpekcijskega sveta (IS) dne 15. 12. 2022 je bilo izpostavljeno, da se že nekaj let opaža, da posamezniki kupujejo večje količine divjačinskega mesa, predvsem na mejnih področjih z Italijo in Avstrijo. Gre za take količine, ki gotovo niso za lastno uporabo (1 oz. 1,5 tone letno), kar poraja sum, da gre za nedovoljeno trgovino. Inšpektorji na terenu ne vidijo možnosti učinkovitega ukrepanja po trenutno veljavni zakonodaji (kmetijstvo in lovstvo), zato je bila dana pobuda oziroma predlagan razmislek, ali je to področje možno urediti z ustrežno zakonodajo. Mnenijo, da gre za več kršitev, za nelojalno konkurenco in delo na črno, saj se delajo in prodajajo tudi izdelki iz divjačinskega mesa. Skupaj je tega mesa od 50 do 100 ton. IRSKGLR je že sodeloval na tem področju s FURS in TIRS na področju Nove Gorice, so pa skupaj ugotovili, da ni jasne zakonske podlage za ukrepanje. Najlažje bi bilo omejiti prodajno količino za posameznike. Problematika zadeva vsaj štiri inšpekcije, zato je IS sprejel sklep, da problematiko obravnava medresorska Delovna skupina.

Pravilnik o določitvi majhnih količin živil, pogojih za njihovo pridelavo ter o določitvi nekaterih odstopanj za obrate na področju živil živalskega izvora (Uradni list RS, št. 96/14; v nadaljnjem besedilu: Pravilnik) določa nacionalna pravila za izvedbo 3. točke pod (e) 1. člena Uredbe 853/2004/ES glede pogojev in največjega dovoljenega obsega oddaje manjših količin divjadi ali mesa divjadi za namen neposredne oddaje končnemu potrošniku ali drugim obratom prodaje na drobno, ki neposredno oskrbujejo končnega potrošnika.

Pravilnik ne ureja zasebne domače uporabe uplenjene divjadi oziroma mesa divjadi, vendar je enotno razumevanje, kaj zajema zasebna domača poraba, nujno za izvajanje pravilnika. Primarna pridelava za zasebno domačo rabo je izključena iz obsega Uredbe 853/2004/ES, točka 3 (a), in Uredbe 178/2002/ES. Po veterinarski zakonodaji divjad (Uredba 852/2004/ES) pomeni divjega parkljarja, kopitarja ali lagomorfa in drugega kopenskega sesalca, ki se upleni za prehrano ljudi in se šteje za divjad v skladu z veljavno nacionalno zakonodajo. Definicija končnega potrošnika je opredeljena v Uredbi 178/2002/ES: "končni potrošnik je zadnji porabnik živila, ki živila ne bo uporabil v okviru živilske dejavnosti". Uplenjena divjad se šteje kot primarni proizvod. V skladu s četrnim odstavkom 2. člena Zakona o divjadi in lovstvu (Uradni list RS, št. 16/04, 120/06 – odl. US, 17/08, 46/14 – ZON-C, 31/18, 65/20, 97/20 – popr., 44/22 in 158/22; v nadaljnjem besedilu: ZDLov-1) uplenjena divjad postane last upravljavca lovišča oziroma upravljavca lovišča s posebnim namenom (v nadaljnjem besedilu: LPN). Lovec (član te lovske družine in lovec, zaposlen v LPN) lahko odkupi divjad za lastno domačo porabo (poraba v svojem gospodinjstvu), kar ne spada pod ureditev iz tega pravilnika. Poleg tega lahko divjad iz družine votlorogi (gams, kozorog, muflon), ki je uplenjena v LPN in jo lovski gost odkupi za namen priprave dermoplastičnega preparata, šteje kot lastna domača poraba in se ne šteje v obseg manjših količin, določenih v 12. členu Pravilnika. Vse druge lovce, ki niso člani lovske družine ali niso lovci, zaposleni v LPN, čeprav so uplenitelji, ne moremo šteti kot člane gospodinjstva. Zato zanje Pravilnik velja in se razumejo kot dobava končnemu potrošniku. Izjema je uplenjena divjad v LPN, ki jo lovski gost odkupi z namenom priprave dermoplastičnega preparata.

Če pa je uplenitelj »lovec gost« iz druge lovske družine in uplenjeno divjad želi odkupiti, potem se lovec razume kot končni potrošnik in spada v ureditev iz Pravilnika.

Inšpekcija za lovstvo je pripravila seznam obratov in posameznikov, ki so odkupili več kot 600 kg divjačine v letu 2023. Opravljeni so bili nadzori v obratih za obdelavo in predelavo divjačine, pri katerih niso bile ugotovljene nepravilnosti pri prometu z divjačino. Opravljeni so bili tudi nadzori v lovskih družinah. Ugotovljeno je bilo, da so posamezni člani lovskih družin (v nadaljnjem besedilu: LD) odkupili več kot 600 kg divjačine v enem letu, kar presega povprečno količino za lastno domačo porabo v primerjavi s povprečno porabo mesa na prebivalca v Sloveniji po podatkih Statističnega urada RS. Ocenjeno je bilo, da bi lastna poraba lahko obsegala med 300 in 400 kg neobdelanega divjačinskega mesa na gospodinjstvo.

Pri opravljenih inšpekcijskih nadzorih v registriranih obratih za obdelavo in promet z divjačinskim mesom niso bile ugotovljene nepravilnosti. Prav tako ni bilo ugotovljeno, da se to meso po odkupu zasebnikov ponovno daje v promet. Zasebne domače uporabe uplenjene divjadi oziroma mesa divjadi Pravilnik ne ureja. Prav tako je primarna pridelava za zasebno domačo rabo izključena iz obsega Uredbe 853/2004/ES, točka 3 (a), in Uredbe 178/2002/ES. Zato je nadzor za pristojne organe po odkupu divjačine v LD otežen. Pristojni organi lahko ukrepajo samo, če se dokaže, da se meso ali izdelki dajejo v promet, kar pa so že znaki goljufive prakse in zavajanja potrošnikov. Glede na evidentirane količine divjačinskega mesa za lastno porabo v gospodinjstvu se utemeljeno sumi, da se v posameznih primerih meso in izdelki pojavijo tudi v prometu. V izvedenih postopkih sumi niso bili potrjeni, zato je treba nadzore poostri in usmeriti ciljno na lovce posameznike.

Delovna skupina predlaga spremembe pri nadzoru ravnanja z divjačinskim mesom po odstrelu:

- pristojne inšpekcije opravljajo preventivno opozarjanje o nelegalni trgovini z divjačinskim mesom. Pri nadzoru v LD UVHVVR in Inšpekcija za lovstvo povečata pogostost nadzora količin odkupa divjačinskega mesa po posameznih lovcih;
- v primerih ugotovljenega odkupa nad 400 kg se pridobi izjava lovca, ki je meso odkupil, o načinu porabe odkupljenega mesa;
- obravnava prejetih obvestil o sumu na nelegalni promet z divjačinskim mesom in izdelki v usklajeni akciji UVHVVR, Lovske inšpekcije in FURS;
- Lovska inšpekcija ponovno pripravi analizo odkupa mesa do novembra 2024. Opravi se primerjalna analiza odkupa lovcev za lastno porabo zadnjih dveh let.

Organi, ki so sodelovali pri obravnavi področja so bili: UVHVVR – veterinarska inšpekcija, IRSKGLR – Inšpekcija za lovstvo in FURS.

6.3. Goljufije pri prodaji sadja in zelenjave na stojnicah

V Sloveniji se že več let izpostavlja problematika prodaje sadja in zelenjave na stojnicah, in sicer v primeru prodaje ob cestah in na drugih javnih površinah. Gre za rezultat nadzorov preverjanja izpolnjevanja predpisanih zahtev, ki ga izvajajo različne inšpekcijske službe, pristojne za nadzor nad prodajalci sadja in zelenjave na stojnicah. Usklajevanje dela je potekalo v okviru dela Medresorske delovne skupine. Glede na to, da ugotovitve vseh pristojnih organov kažejo na ponavljajoče se kršitve zakonodaje, so bili na seje delovne skupine povabljeni tudi predstavniki MGTŠ, Inšpektorata za infrastrukturo (IRSI) in Inšpektorata Mestne občine Ljubljana.

V skladu z dogovorom Delovne skupine so različne inšpekcijske službe nadzore nad stojnično prodajo s sadjem in zelenjavo izvajale tudi v letu 2023. V 719 nadzorih, ki so se izvajali celo leto, so sodelovali inšpektorji FURS, TIRS, UVHVVR, IRSKGLR, v lanskem letu tudi IRSI ter Urada za meroslovje. Inšpekcijske službe so o svojih ugotovitvah obveščale tudi javnost, in sicer z objavljanjem poročil o opravljenih pregledih, ugotovitvah in izrečenih ukrepih.

Nadzori so bili usmerjeni v preverjanje izpolnjevanja zakonodaje s področja:

- dela in zaposlovanja na črno ter davčnega potrjevanja računov (FURS);
- higiene živil, sledljivosti, kakovosti in označevanja živil (UVHVVR);
- meroslovnih zahtev za neavtomatske tehtnice (MIRS);
- trgovine – soglasje za prodajo, označitev stojnic, zagotavljanje podatkov o stanju blaga, označitve cen (TIRS);
- zakonodaje s področja cest – zagotavljanje varnosti vseh udeležencev v cestnem prometu: preverjanje priključkov, ustrezne preglednosti, izvajanje del v cestnem svetu in varovalnem pasu za namene prodaje sadja in zelenjave, postavljanje kakršnih koli predmetov v cestnem svetu, ki bi ovirali uporabo ceste in objekte za oglaševanje (IRSI);

– preverjanja porekla in sledljivosti kmetijskih pridelkov in živil iz kmetij v povezavi z dopolnilno dejavnostjo na kmetiji, preverjanjem skladnosti podatkov v registru kmetijskih gospodarstev ter zaposlenih na kmetiji (IRSKGLR).

Poseben poudarek je bil namenjen prodajalcem sadja in zelenjave ob cestah.

Finančna uprava RS (FURS)

FURS je v nadzorih preverjala ustreznost registracije dejavnosti prodajalcev – delo na črno, zaposlovanje na črno, izdajanje računov in davčno potrjevanje računov.

V letu 2023 je bilo na stojnicah s sadjem in zelenjavo opravljenih 289 nadzorov. Nadzori so bili opravljeni pri 69 različnih pravnih subjektih (60 % vseh opravljenih nadzorov je bilo izvedenih le pri šestih pravnih osebah). Največ nadzorov je bilo opravljenih po Zakonu o davčnem potrjevanju računov (v nadaljnjem besedilu: ZDavPR) in Zakonu o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno (v nadaljnjem besedilu: ZPDZC-1).

Delež nadzorov s kršitvami je znašal 21 %, kar pomeni, da je bilo v 60 nadzorih ugotovljenih 80 različnih kršitev. Največ kršitev je bilo ugotovljenih po ZDavPR (38), sledijo kršitve po ZPDZC-1 (13) iz naslova zaposlovanja na črno, Zakonu o finančni upravi, Zakonu o davčnem postopku in Zakonu o davku na dodano vrednost (v nadaljnjem besedilu: ZDDV). Kršitve se nanašajo na neizdajo računov, nepotrjevanje računov v davčnih blagajnah, nepravilno vsebino računov, zaposlovanje na črno in nepravilnosti, povezane z DDV in plačilnimi storitvami.

V poročevalskem obdobju je bilo izvedenih 40 prekrškovnih postopkov, v 26 zadevah je bil izdan plačilni nalog, v 14 pa je bila izdana prekrškovna odločba. Storilcem prekrškov je bila izrečena globa v skupnem znesku 137.100,00 evrov. Število kršitev po zakonih (v enem prekrškovnem postopku je lahko ugotovljenih več kršitev):

- Zakon o davčnem potrjevanju računov: 19,
- Zakon o davku na dodano vrednost: 9,
- Zakon o finančni upravi: 6,
- Zakon o davčnem postopku: 4,
- Zakon o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno: 2 ter
- Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju: 1.

FURS je v letu 2023 šestim pravnim osebam izrekel ukrep začasne prepovedi opravljanja dejavnosti po 37. členu Zakona o finančni upravi, ki velja do odprave nepravilnosti. V enem primeru je pravna oseba že odpravila ukrep iz prepovedne odločbe na način, da se je identificirala za DDV. Isti pravni osebi je bila pozneje zaradi drugih nepravilnosti zopet izdana prepovedna odločba opravljanja dejavnosti. Pri drugi pravni osebi, ki ji je bil ukrep začasne prepovedi opravljanja dejavnosti izrečen že v letu 2022, pa je bilo z nadzorom v letu 2023 ugotovljeno, da je nadaljevala z opravljanjem prodaje na stojnicah in tako

ni upoštevala prepovedne odločbe, čeprav še niso bile odpravljene nepravilnosti iz te odločbe. Po opozorilu FURS je prenehala s prodajo. Zaradi neupoštevanja prepovedne odločbe je bila v enem primeru na stojnici zarubljena oprema za opravljanje dejavnosti in gotovina. V zvezi z izrečenima prepovedma poslovanja do odprave nepravilnosti po 37. členu ZFU dvema družbama ugotavljamo, da so s poslovanjem nadaljevali preko nove družbe.

Tržni inšpektorat RS (TIRS)

Tržni inšpektorji pri nadzoru poleg preverjanja ustrezne registracije, upoštevajoč določila Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno, nadzirajo še označevanje cen in upoštevanje označenih cen v skladu z določili Zakona o varstvu potrošnikov, izdajanje računov v skladu z določili Zakona o davčnem potrjevanju računov ter soglasje za prodajo, označenost stojnic in prisotnost podatkov o stanju blaga v skladu z določili Zakona o trgovini.

Tako je bilo od sredine aprila do konca septembra 2023 na območju celotne države opravljenih 86 inšpekcijskih pregledov. Večina prodajalcev na stojnicah ob cestah je registriranih trgovcev (s. p. oziroma d.o.o.). Svoje sadje in zelenjavo pa ob cestah prodajajo tudi kmetijski pridelovalci v okviru OKGD ali DDK.

Najpogosteje je bilo ugotovljeno, da trgovci za prodajo na stojnicah niso pridobili ustreznega soglasja (ni bilo soglasja za mesto, na katerem je postavljena stojnica) ali ne razpolagajo s podatki o stanju blaga.

Zaradi ugotovljenih nepravilnosti so bili izrečeni naslednji ukrepi:

- 19 upravnih opozoril, s katerimi je bila zavezancem naložena odprava nepravilnosti (zagotoviti podatke o stanju blaga, vidno označiti cene);
- 15 upravnih odločb: v 13 primerih se je prepovedalo opravljanje trgovinske dejavnosti do odprave nepravilnosti, ker ni bilo soglasja, v enem primeru se je naložilo odpravo nepravilnosti, ker ni bilo podatkov o stanju blaga, v enem primeru pa se je prepovedala prodaja do odprave pomanjkljivosti, ker cene niso bile vidno označene.

Obenem je bilo zaradi ugotovljenih kršitev (ni soglasja ali ni podatkov o stanju blaga) izdanih:

- 11 plačilnih nalogov in dve odločbi o prekršku.

Nadzor nad prodajalci sadja in zelenjave ob cestah so tržni inšpektorji izvajali tudi oktobra in novembra 2023, ko so se na stojnicah ob cestah prodajale mandarine. Opravljenih je bilo 23 nadzorov, od tega so prodajo mandarin na 16 stojnicah izvajali kmetijski pridelovalci iz Hrvaške. Pri nadzoru so bile ugotovljene le manjše nepravilnosti, ki so jih zavezanci nemudoma odpravili. Izrečeni sta bili dve upravni opozorili in tri opozorila po ZP-1.

Inšpektorat RS za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (IRSKGLR)

Inšpekcija za kmetijstvo je od 26. maja do 15. junija 2023 nadzirala prodajo sadja in zelenjave s slovenskih kmetij na lokalnem trgu. Skupaj je bilo pregledanih 141 prodajalcev in prodajalk v 33 krajih na večjih tržnicah RS, obcestnih prodajah ter ob trgovskih centrih in na kmetijah. Nadzor se je izvajal v skladu z ZKme-1 in Uredbo o dopolnilnih dejavnostih na kmetiji.

IRSKGLR je pristojen za nadzor porekla in sledljivosti kmetijskih pridelkov in živil s kmetij, torej pridelovalcev fizičnih oseb, ki prodajajo svoje pridelke na lokalnem trgu, na tržnicah, obcestnih stojnicah, na kmetijah in od vrat do vrat. Nosilec kmetije lahko pri tem prodaja le istovrstne pridelke iz svoje osnovne kmetijske dejavnosti in ne sme dokupovati pridelkov iz prometa. Če dokupuje kmetijske pridelke in živila od drugih kmetij, mora za to imeti dovoljenje upravne enote za opravljanje dopolnilne dejavnosti in mora izdajati račune. Pri tem se nadzirajo tudi evidence rabe kmetijskih zemljišč ter vpis nosilca kmetije, članov ter zaposlenih v register kmetijskih gospodarstev. Pravne osebe v prometu lahko dokupujejo pridelke in živila od drugod, vendar pa nadzor glede porekla pridelkov in izdelkov pravnih oseb ali ne izdajanja računov izvajajo UVHVVR ter druge pristojne inšpekcije. Na podlagi nadzora je IRSKGLR v štirih primerih izdal opozorila po Zakonu o inšpekcijskem nadzoru, ker stojnice niso bile primerno označene s podatki o kmetiji. V šestih primerih so bile izdane odločbe o začasni prepovedi prometa zaradi prodaje kmetijskih pridelkov in izdelkov z drugih kmetij brez dovoljenja za opravljanje dopolnilne dejavnosti na kmetiji. V dveh primerih poslovanja pravnih oseb sta bili zadevi odstopljeni FURS, TIRS ter UVHVVR zaradi neizdajanja računov oziroma pomanjkljivih deklaracij pri poreklu mesnih izdelkov. V dveh primerih fizični osebi za svoje predelane izdelke nista potrebovali dovoljenja za opravljanje dopolnilne dejavnosti na kmetiji, saj sta prijavili mali obseg predelave na spletni strani FURS – e Davki. V tem primeru je prijavljen dohodek manjši od 3.500 evrov letno, pri gotovinskem poslovanju pa morajo vseeno izdajati račune iz vezane knjige računov.

Uprava za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin (UVHVVR)

UVHVVR je izvajala nadzor sledljivosti, označenosti in kakovosti svežega sadja in zelenjave na stojnicah tudi v letu 2023. Inšpektorji za hrano so obenem preverjali identifikacijo subjektov (registracija zavezanca), označenost prodajnega mesta, ustreznost higiene in rokovanja z živilo.

Nadzor je potekal od maja do decembra 2023. Izvedenih je bilo 178 nadzorov pri 108 zavezancih. Ob pregledih je bilo odvzetih tudi 12 vzorcev z namenom preverjanja skladnosti na ostanke pesticidov. Pri 66 pregledih so bile ugotovljene nepravilnosti po naslednjih vsebinah:

- neustrezno označevanje;
- pomanjkljivo higiensko stanje;
- zavajanje glede porekla;
- neustrezna, pomanjkljiva sledljivost;
- odsotnost zdravstvene izjave zaposlenih;

- ugotovljena prisotnost ostankov pesticidov.

Na podlagi ugotovitev so bili izrečeni naslednji upravni ukrepi:

- 42 opozoril po zakonu o inšpekcijskem nadzoru;
- 6 odločb o prepovedi prometa (112 kg in 6770kg).

V skladu z Zakonom o prekrških so inšpektorji izrekli:

- 2 opozorili;
- 14 plačilnih nalogov oz. odločb (postopki sicer še niso vsi zaključeni).

Urad RS za meroslovje (MIRS)

Inšpektorji Urada RS za meroslovje so preverjali meroslovno ustreznost oziroma overjenost neavtomatskih tehtnic, ki se uporabljajo pri določanju mase in posledično cene prodajanega blaga. V letu 2023 je bilo izvedenih 28 nadzorov. Pri 12 nadzorih so bile ugotovljene neskladnosti, saj so bile pri prodaji sadja uporabljene tehtnice, ki niso bile meroslovno skladne oziroma overjene.

Organi, ki so sodelovali pri obravnavi področja, so bili: UVHVVR – inšpekcija za hrano, IRSKGLR – kmetijska inšpekcija, FURS, TIRS, MIRS, medobčinski in občinski inšpektorati.

6.4. Goljufije na področju prometa z vinom

IRSKGLR – Inšpekcija za vinarstvo je izpostavila primer suma goljufije na področju prometa z vinom: Inšpekcija od spomladi 2022 spremlja uvoznico vina. Zavezanka v postopku uvaža vina iz Italije, običajno v količini 25.000 l na posamezno uvozno pošiljko. V skladu z določbami Zakona o vinu (Uradni list RS, št. 105/06, 72/11, 90/12 – ZdZPVHVVR, 111/13 in 27/17 – ZKme-1D), katerega nadzor je v pristojnosti IRSKGLR, se je postavilo vprašanje oziroma dvom glede končnega kupca oziroma poteka celotne poti relativno velike količine vina. Slovenski pridelovalci vina ga domnevno mešajo z lastnim vinom in ga nadalje prodajajo kot vino s slovenskim poreklom. Vinarska inšpekcija je zaprosila FURS in Policijo za sodelovanje in skupno ukrepanje. IRSKGLR – Inšpekcija za vinarstvo je s FURS izvedla skupni inšpekcijski nadzor. FURS je zavezancu naložila plačilo dodatne davčne obveznosti, vendar je dne 14. 4. 2023 prenehal opravljati dejavnost in je bil izbrisan iz Poslovnega registra Slovenije. Kriminalistična policija na podlagi zbranih podatkov ugotavlja, da še vedno ni znakov kaznivega dejanja davčne zatajitve oziroma kakšnih drugih goljufivih okoliščin, vendar bodo primer spremljali. Pristojni organi, ki so sodelovali v postopku, so zaključili, da je bil izvedeni postopek nadzora Vinarske inšpekcije in FURS učinkovit ter da se je posledično ustavila dobava italijanskega vina kupcem v Sloveniji, ki so predvidoma slovenski pridelovalci vina in ga domnevno mešajo z lastnim vinom ter nadalje prodajajo kot vino s slovenskim poreklom. Nadalje ugotavljajo, da obstaja velika verjetnost, da bo zavezanec nadaljeval z zavajajočo prakso z ustanovitvijo podjetja v Republiki Hrvaški. Zato se načrtujejo nadaljnje aktivnosti.

Organi, ki so sodelovali pri preiskavi: IRSKGRL – Inšpekcija za vinarstvo, FURS in Policija.

6.5. Nelegalna trgovina s pasjimi mladiči

Povečano povpraševanje po psih določenega izgleda presega ponudbo mladičev, vzrejenih na zakonit način, omogoča in vzpodbuja nelegalno prodajo psov, vzrejenih na t. i. pasjih farmah, kjer so pogoji vzreje nedopustni in močno zmanjšujejo dobrobit živali. Možnost za razvoj bolezni, vedenjskih težav, vpliva na dobrobit in velikokrat tudi pogin mladičev povečujejo neustrezni prevozniki pogoji. Mladiče na dolge razdalje, večinoma iz držav vzhodne Evrope na zahod, prevažajo v nehumanih pogojih, zaprte v kletke ali kartonaste škatle, brez ustreznega zračenja, svetlobe, dostopa do vode in hrane ter nujnega postanka za počitek. **Nezakonita vzreja psov na industrijski ravni je spremenila trgovino s pasjimi mladiči in močno poslabšala zagotavljanje dobrobiti.**

Te mladičke pogosto skrijejo v prtljažnike kombijev in avtomobilov in jih tako prevažajo v Evropo. Ocenjuje se, da prizadevanja za omejevanje te dobičkonosne dejavnosti niso dovolj uspešna.

Kljub nedavnim spodbudnim odkritjem skritih pasjih mladičev v več primerih se še vedno bje ostra bitka proti tej nezakoniti trgovini, ker se večina tihotapljenih pošiljk psičkov še vedno ne zazna.

Večinoma je šlo za t. i. modne pasme, kot so beagli, bišoni, francoski buldogi in kavalirji kralja Karla, zaslužki tihotapcev pa so veliki.

Po navedbah pristojnih služb je večina mladičkov, ki se jih pošlje na pot, premladih za potovanje, nimajo ustreznih poznih listov, predstavljajo pa tudi potencialno zdravstveno tveganje, saj niso cepljeni proti steklini. Prav tako se bodo v številnih primerih pri mladičkih zaradi parjenja znotraj ožjega sorodstva in slabega ravnanja z njimi razvile različne bolezni in psihične motnje.

Med racijami v nezakonitih obratih za pasje mladiče je bilo ugotovljeno, da se psički drenjajo v premajhnih prostorih, kjer se ne morejo gibati ali imeti stika s sovrstniki. Soočeni so tudi s slabimi higijenski razmerami ali pa celo nimajo rednega dostopa do vode.

Novembra 2021 je bila na UVHVVR imenovana skupina uradnih veterinarjev za poseben nadzor nad nezakonitim prometom s psi, ki deluje s podporo Službe za splošne zadeve (pravna podpora), Sektorja za mednarodne zadeve (poizvedbe) in Sektorja za zdravje in dobro počutje živali in dobro sodeluje s Policijo.

Slovenija je predvsem tranzitna država za trgovce z živalmi. Prevozniki so večinoma iz Madžarske, Češke, Romunije, Srbije, Portugalske in Grčije. Nekomercialni premiki psov so pravzaprav komercialni premiki in uvozi, ker so psi namenjeni izključno preprodaji. Preprodaja psov je v Sloveniji z Zakonom o zaščiti živali prepovedana. Trgovci delujejo kot mreža – težko je ugotoviti, kdo in kje je vpleten v nelegalno trgovino. Izvor psov je iz držav članic EU, predvsem Romunije, Bolgarije, Grčije in Španije (hrti), nadalje psi prihajajo tudi iz Češke, Madžarske in iz tretjih držav (Bosne in Hercegovine, Srbije, Severne Makedonije in Ukrajine).

Kupci lahko pse najdejo prek oglasov na družbenih omrežjih. Navežejo stik in prodajalec testira kupca z različnimi anketami/vprašalniki. Psa običajno ne prejmejo takoj. V tem času so kupci pogosto pozvani, da vnaprej plačajo psa, ne da bi lahko preverili, v kakšnem zdravstvenem stanju ga bodo prejeli.

Raziskovanje teh povezav zahteva veliko dela in sodelovanja med pristojnimi organi. Pri preiskavah nelegalne trgovine s psi poteka intenzivna izmenjava podatkov in informacij preko orodij administrativne pomoči in sodelovanja (iRASFF/AAC). Pooblašeni veterinarji lahko sum nepravilnosti opazijo pri vpisu v Centralni register hišnih živali (CRHŽ), uradni veterinarji pa so potem obveščeni o nepravilnostih preko sistema obveščanja iz CRHŽ. Največ nepravilnosti je bilo ugotovljenih v postopkih posebnega nadzora imenovane skupine s pregledi veterinarskih ambulant, ki registrirajo pse. Nelegalne pošiljke pasjih mladičev in odraslih psov sta odkrivali tudi Policija in FURS.

Organi, ki so sodelovali pri preiskavi: UVHVVR, Veterinarska inšpekcija, FURS in Policija.

6.6. Goljufije na področju prehranskih dopolnil

Na seji delovne skupine je bila v razpravi izpostavljena problematika vse večjega obsega spletne prodaje hrane, artiklov športne prehrane in prehranskih dopolnil. Zaradi nekritičnega nakupovanja tovrstnih proizvodov in dostave s poštnimi pošiljkami neposredno na naslov kupcev je uradni nadzor varnosti in kakovosti otežen. Nadzor tovrstne trgovine se še vedno izvaja v omejenem obsegu, vendar imajo posamezni pristojni organi tudi primere dobre prakse.

ZIRS je obravnaval notifikacijo AAC, s katero so hrvaški pristojni organi obveščali o zavajajočem oglaševanju in prodaji prehranskih dopolnil na različnih hrvaških TV kanalih. Izdelki naj bi bili proizvedeni v Sloveniji, kar je bilo v inšpekcijskem postopku potrjeno. Izdelki se prek hrvaškega DHL pošiljajo tudi končnim potrošnikom v Slovenijo. ZIRS je za namen preverjanja poslovanja z vidika davčnih obveznosti posredoval podatke o ugotovitvah inšpekcijskega nadzora na FURS.

Organi, ki so sodelovali pri preiskavi: ZIRS in FURS.

6.7. Goljufije na področju trgovine s fitofarmaceutskimi sredstvi:

Trgovina z nelegalnimi fitofarmaceutskimi sredstvi (FFS) v EU je v porastu. Nadzorni organi so pri ukrepanju premalo učinkoviti, saj upravno-inšpekcijski ukrepi in prekrški niso odvrtačilni glede na visoke zasluzke, ki nastanejo s prometom ilegalnih pesticidov. Nadzorni organi EU so glede ilegalnih pesticidov ugotovili več primerov, ki so se nadaljevali v kazenskem postopku. Na področju ilegalnih pesticidov deluje pod okriljem Europol operacija Silver Axe, v katero je vključenih 25 držav članic in šest tretjih držav ter jo podpirata tudi Evropska Komisija in OLAF. V okviru akcije Silver Axe je bil zaznan porast trgovine z ilegalnimi pesticidi v južni Evropi, največji izvor ilegalnih pesticidov pa ostaja Kitajska. V porastu so tudi zasegi majhnih količin ilegalnih pesticidov, predvsem na račun povečane trgovine prek spleta. Pod okriljem Europol je od 1. 4. do 5. 5. 2023 potekala mednarodna akcija SILVER AXE VIII. V okviru akcije sta FURS in fitosanitarna inšpekcija UVHVVR izvajali poostren nadzor nad pošiljkami fitofarmaceutskih sredstev. Obravnavanih je bilo 94 pošiljk, pri katerih ni bilo odkritih nepravilnosti. V letu 2023 je bilo izvedenih nekaj navideznih nakupov FFS na spletnih straneh, postopki so še v teku.

Zaznani so bili primeri, ko so posamezne osebe na družbenih omrežjih prodajale FFS, ki pri nas niso registrirana. V sodelovanju s FURS so bili odkriti tudi podatki o kupcih takih FFS. Proti njim so bili uvedeni prekrškovni postopki.

Organi, ki so sodelovali pri preiskavi: FURS, UVHVVR – Fitosanitarna inšpekcija

6.8. Goljufije pri mednarodni trgovini z lesom:

UVHVVR je odgovorna za fitosanitarni nadzor pri izvozu rastlin, rastlinskih proizvodov in nadzorovanih predmetov iz EU. Za ta namen se na vlogo strank izdajajo fitosanitarna spričevala za izvoz, ki potrjujejo zdravstveno stanje blaga, glede na zahteve tretjih držav. Te pošiljke mora uradno pregledati fitosanitarna inšpekcija (UVHVVR). Pregled se opravi pred nakladanjem lesa v prevozna sredstva (kontejnerje). Po prispetju kontejnerjev v Luko Koper je treba za pošiljke hlodovine, namenjene izvozu na Kitajsko, opraviti postopek fumigacije ali zaplinjevanja, to je postopek zatiranja škodljivih organizmov, ki so lahko prisotni na lesu. Postopek se izvede v zaprtem kontejnerju z vnosom fumiganta. Izvaja ga lahko le pooblaščen podjetje DDD d.o.o., Vojkovo nabrežje 30, 60000 Koper. To podjetje na podlagi izvedenega postopka fumigacije izda potrdilo o izvedeni fumigaciji. Na podlagi tega potrdila o opravljeni fumigaciji in uradnega pregleda fitosanitarni inšpektor izda fitosanitarno spričevalo, ki spremlja pošiljko na Kitajsko. Ustrezno fitosanitarno spričevalo in zapis o opravljeni fumigaciji na fitosanitarnem spričevalu je pogoj za vstop na Kitajsko in nekatere druge države. Pri tem je UVHVVR v letu 2021 ugotovila goljufive prakse glede ponarejanja listin, ki dokazujejo fumigacijo lesa, na podlagi katerih je potem fitosanitarni inšpektor izdal fitosanitarno spričevalo za izvoz lesa na Kitajsko. Izvor lesa v obravnavanih primerih je bil iz Slovenije, Avstrije in Češke.

Glede na velike količine izvoženega lesa in visoke cene obstaja visoko tveganje, da je v ilegalne posle vključeno več podjetij, sumi se, da gre za dobro organizirano mrežo. FURS je v sodelovanju z UVHVVR – Fitosanitarno inšpekcijo uvedel inšpekcijski nadzor pri dveh gospodarskih subjektih, ki izvažata les na Kitajsko. Preverja se sledljivost dokumentacije v trgovski verigi od poseka lesa do izvoza ter izdaje fitosanitarnih spričeval.

Organi, ki so sodelovali pri preiskavi: FURS, UVHVVR – Fitosanitarna inšpekcija

7. Predlogi za spremembe zakonodaje:

7.1. Goljufije pri prodaji sadja in zelenjave na stojnicah

- **Ministrstvo za gospodarstvo, trgovino in šport (MGTŠ):**

Na MGTŠ je v pripravi novela ZGD-1L, ki bo predvidoma objavljena za namen javne razprave konec avgusta, zato so vsi pozvani k podaji predlogov in pripomb. V okviru priprave prejšnje novele, tj. ZGD-1M je bil prejet predlog MKGP za dopolnitev 10.a člena ZGD-1, ki se nanaša na omejitve ustanavljanja osebam, ki so bile ali so neposredno ali posredno z več kot 25 % udeležene v kapitalski družbi, ki ji je

bila s pravnomočno odločbo v zadnjih treh letih izrečena globa zaradi prekrška v zvezi z zagotavljanjem varne in kakovostne hrane, zdravja in zaščite živali, varstva rastlin ali prodaje in uporabe fitofarmaceutskih sredstev, dokler ni globa poravnana. Naveden predlog bo predvidoma vključen v novelo ZGD-1M.

- **Inšpektorat Mestne občine Ljubljana:**

Predlog spremembe Zakona o cestah za bolj učinkovito ukrepanje zoper prodajo ob cestah. Spremembe predlagata **Inšpektorat Mestne občine Ljubljana** in IRSI.

- V 2. odstavku 6. člena zakona se doda nova točka (3), ki se glasi: »v območju ceste izvajati prodajo«.
- V 1. odstavku 134. členu se doda nova točka (14), ki se glasi: »odredi ustavitve izvajanja prodaje v območju ceste«.

- **UVHVVR:**

Zakon o hrani. Za bolj učinkovito ukrepanje zoper prodajo ob cestah je predlagano besedilo v osnutku zakona: »V primeru prodaje živil na premični stojnici morajo biti izpolnjene zahteve iz predpisov EU, ki urejajo minimalne zahteve glede higiene, sledljivosti, označevanja in kakovosti živil. Prodaja ob cestni na premičnih stojnicah se lahko izvaja samo na varovalnem pasu ceste ne glede na dovoljenje lastnika zemljišča po predhodnem dovoljenju lokalne skupnosti ali upravljalca cest«.

7.2. Nacionalna skupina za preprečevanje goljufivih in zavajajočih praks

Pri izvedenih preiskavah na področju goljufivih praks se ugotavlja, da se po razkritju nelegalne dejavnosti poslovne poti spremenijo z istim predmetom poslovanja in istimi izvajalci dejavnosti, kar terja nadaljnje spremljanje dejavnosti. To pa zahteva specializirano skupino strokovnjakov, ki so usposobljeni za izvajanje tovrstnih dejanj. Pristojni organi morajo sprejeti ustrezne ukrepe za zagotovitev, da se izvedejo preiskave in po potrebi sprejmejo izvršilni ukrepi. To je mogoče doseči s posredovanjem zadeve organom kazenskega pregona ali s preiskavami, ki jih izvedejo usposobljeni inšpektorji pristojnih organov.

UVHVVR je predlagala, da bi se imenovala nacionalna skupina za preprečevanje goljufivih in zavajajočih praks, in sicer na podlagi ureditev sistema boja proti goljufivim praksam v nekaterih drugih državah, kot so Danska, Nizozemska, Združeno Kraljestvo - Škotska. Delovna skupina meni, da je na podlagi izkušenj teh držav treba usmeriti aktivnosti za vzpostavitev podobne ureditve v Republiki Sloveniji. Predlog je eden od pomembnih ciljev Delovne skupine za vzpostavitev učinkovitega boja proti goljufivim in zavajajočim praksam.

UVHVVR je pripravila dve različici predloga za imenovanje nacionalne skupine za preprečevanje goljufivih in zavajajočih praks. Ker so potekale aktivnosti v zvezi s pripravo Zakona o hrani, so bile pripravljene različice za imenovanje posebne preiskovalne enote posredovane pripravljavcem zakona:

11. člen (sistem za nadzor goljufivih praks)

RAZLIČICA A

1. Uprava je nacionalna kontaktna točka za boj proti goljufijam na področju živil in krme.
2. Za boj proti goljufivim in zavajajočim praksam v agroživilski verigi vlada imenuje nacionalno skupino za preprečevanje goljufivih in zavajajočih praks v Republiki Sloveniji, ki sodeluje v boju proti kriminalu s policijo, davčnimi, carinskimi, tožilskimi in drugimi organi pregona.
3. Nacionalno skupino iz prejšnjega odstavka sestavljajo predstavniki pristojnih organov iz 4. člena tega zakona ter tržnega inšpektorata.

RAZLIČICA B

1. Za obravnavo prijav s področja goljufivih praks minister imenuje posebno skupino inšpektorjev in uradnih veterinarjev.
2. Podrobnejše pogoje glede načina oblikovanja enote, načina njenega dela, števila članov in njihovega usposabljanja predpiše minister.

8. Izobraževanje:

Preiskave goljufij in zavajajočih praks zahtevajo drugačna znanja kot rutinski inšpekcijski pregledi. Ne le, da je pristop drugačen, v mnogih primerih so potrebna tudi dodatna pooblastila. Inšpektorjev ne bi smeli spodbujati k izvajanju preiskav goljufij, če niso bili deležni ustreznega usposabljanja in navodil. Inšpektor brez posebnega usposabljanja na področju preiskovanja goljufij morda ne bo mogel odločiti, kako najbolje pristopiti k zapletenemu primeru ali kateri dokazi se zahtevajo za kazenske ovadbe. Uradni nadzor, ki je opravljen malomarno, lahko opozori izvajalca in ogrozi preiskave specializiranih organov pregona (npr. policije in davčnih organov).

Vseh inšpektorjev ni treba usposablјati za izvajanje preiskav goljufij. Vendar pa bi morali imeti vsi inšpektorji osnovno znanje o znakih, ki kažejo na goljufive in zavajajoče prakse, ter jasna navodila o ukrepih, ki jih je treba sprejeti, kadar se pojavi sum goljufije.

Inšpektorji bi morali biti med izvajanjem rednih nadzorov pozorni na znake, ki lahko kažejo na goljufije. Usposobljeni morajo biti razlikovati med neskladnostjo na splošno in namernimi kršitvami, storjenimi z goljufivimi ali zavajajočimi praksami, po potrebi pa bi se morali usposablјati tudi za posebne ukrepe in metode nadzora iz člena 9(2) Uredba 2017/625/EU.

V letu 2023 so inšpektorji sodelovali na več dogodkih, ki so se nanašali na goljufive prakse:

1. Živilski strokovni posvet na živilsko - kmetijskem sejmu AGRA v Gornji Radgoni:
Predavanja mag. Nadje Škrk: Goljufive prakse - izkušnje v Sloveniji, dr. Daniele Pajkič, AGES. Avstrija: Goljufive prakse - izkušnje v Avstriji, dr. T. Skrbinšek, Biotehniška Fakulteta: Nove genomske tehnike in ugotavljanje potvorb.

Sodelovanje v raziskovalnem projektu CRP Nove genomske tehnike in ugotavljanje potvorb, barkodiranje – doc. dr. Tomaž Skrbinšek s Katedre za ekologijo in varstvo okolja Oddelka za biologijo.

2. Sodelovanje na usposabljanju v organizaciji Gospodarske zbornice Slovenije (GZS)

Zaradi aktualnosti vsebine je seminar na temo goljufivih praks v agroživilski verigi organizirala tudi GZS, kjer je UVHVVR sodelovala s svojimi prispevki.

3. Sodelovanje na delovni konferenci OPSON XIII, EUROPOL, v Tbilisiju, Gruzija, ki je potekalo 12. in 13. decembra 2023:

Namen sodelovanja na delovni konferenci je bil seznanitev z delom Europola in Empakta na projektu OPSON XII – poročilo in OPSON XIII načrt za izvedbo v letu 2024.

Delovno srečanje v organizaciji Europola in EMPAKT z naslovom EMPACT IPCCGC / OPSON XIII o ponarejenih živilih in geografskih označbah, Tbilisi, Georgija 12–13. december 2023.

Na srečanju je bilo podano poročilo o izvedbi akcije OPSON XII, ki ga je predstavil – Europol in načrt za OPSON XIII na področju alkohola in vina, ki je načrtovan za leto 2024 (OLAF).

Na srečanju so bili udeleženci pozvani, da se pridružijo akciji OPSON XIII, ki bo usmerjena v preiskavo alkoholnih pijač in vina, in sicer na ponarejene proizvode in ponarejene geografske označbe.

Srečanje je bilo tudi priložnost za spoznavanje in vzpostavitev stikov s predstavniki pristojnih organov posameznih sodelujočih držav, izmenjavo izkušenj ter dobrih praks v boju proti goljufivim praksam v agroživilski verigi.

4. Sodelovanje na delovni konferenci O.A. 2.3 Phytosanitary, v Madridu, Španija, ki je potekala 25. in 26. maja 2023:

Namen sodelovanja na delovni konferenci je bil seznanitev z delom Europola. Predstavljeni so bili primeri dobre prakse drugih državah članicah EU pri nadzoru ilegalnih FFS.

Na srečanju so bili udeleženci pozvani, da se pridružijo akciji Silver Axe v letu 2024. Srečanje je bilo tudi priložnost za spoznavanje in vzpostavitev stikov s predstavniki pristojnih organov posameznih sodelujočih držav, izmenjavo izkušenj ter dobrih praks v boju proti goljufivim praksam.